

Sammanfattning

Fråga om en arbetsgivare haft rätt att låta en arbetstagares återanställningsrätt förfalla.

ARBETSDOMSTOLENDOM
2006-01-25
StockholmDom nr 8/06
Mål nr A 255/04**KÄRANDE**

Sif, 105 32 STOCKHOLM

Ombud: förbundsjuristen Lars Åström, samma adress

SVARANDE

1. Arbetsgivareföreningen SRAO, Box 24122, 104 51 STOCKHOLM

2. Sveriges Television Aktiebolag, 556033-4285, Oxenstiernsgatan 26–34,
105 10 STOCKHOLMOmbud för båda: förbundsjuristen Björn Liberg, Grafiska Företagens Service
AB, Box 24184, 104 51 STOCKHOLM**SAKEN**

skadestånd

Bakgrund

Mellan Arbetsgivareföreningen SRAO (SRAO) och Sif gäller kollektivavtal, som Sveriges Television Aktiebolag (SVT) genom medlemskap i SRAO är bundet av.

P.P., som är medlem i Sif, anställdes i december 1999 hos SVT som redigerare. Anställningen avsåg ett vikariat. P.P. hade därefter fram till juni 2003 flera på varandra följande vikariatsanställningar hos SVT. Han arbetade på avdelningen Nyheter & Fakta, som senare bytte namn till Nyheter & Samhälle, och hade M.R. som närmaste chef.

En relativt stor andel av SVT:s anställda är visstidsanställda med återkommande tidsbegränsade anställningar. Hos SVT förs en s.k. företrädesrättslista. Det är en lista över visstidsanställda som utvisar vem som står först i tur för återanställning. P.P:s sammanlagda anställningstid blev under våren 2003 så lång att han kom att stå överst på den listan. Han träffade under våren 2003 en överenskommelse med SVT om en vikariatsanställning för tiden den 7 juli–3 augusti 2003. Detta avtal hävdades dock av SVT innan anställningen påbörjades. I samband därmed ströks P.P. även från företrädesrättslistan. Hade så inte skett är parterna ense om att han skulle ha erbjudits ytterligare tidsbegränsade anställningar under augusti och september 2003. Parterna är vidare ense om att hans sammanlagda anställningstid som vikarie hos SVT därmed skulle ha blivit så lång att hans anställning skulle ha övergått till en tillsvidareanställning den 4 september 2003.

SVT:s hävning av anställningsavtalet sommaren 2003 föranleddes av att P.P. den 8 juni, när han för tillfället inte hade någon anställning hos SVT, vistades i SVT:s lokaler tillsammans med en utomstående person och använde SVT:s utrustning för privat bruk.

Det berättigade i SVT:s hävning av anställningsavtalet prövades av Arbetsdomstolen i dom den 21 april 2004 (AD 2004 nr 37). Domstolen ansåg vid sin prövning att P.P:s agerande inte innebar ett så grovt åsidosättande av hans åligganden mot SVT att det hade funnits skäl för vare sig avskedande enligt anställningsskyddslagen eller hävning av anställningsavtalet med stöd av allmänna avtalsrättsliga regler. P.P. tillerkändes genom domen ett ekonomiskt skadestånd motsvarande löneförlusten för tiden den 7 juli–3 augusti 2003. Arbetsdomstolen fann att P.P. emellertid hade varit i hög grad medvållande till att SVT valde att inte fullfölja anställningsavtalet och ansåg att SVT vid detta förhållande inte borde förpliktas att utge något allmänt skadestånd.

Yrkanden m.m.

Tvist har nu uppkommit om SVT haft rätt att på sätt som skett åsidosätta P.P:s företrädesrätt till återanställning. Parterna har tvisteförhandlat i frågan men inte kommit överens.

Sif har härefter väckt talan mot SRAO och SVT och yrkat att SVT skall förpliktas att till P.P. betala

1. allmänt skadestånd med 50 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 7 december 2004 tills full betalning sker samt

2. ekonomiskt skadestånd med sammanlagt 383 103 kr, varav
 14 350 kr för tiden den 1–30 september 2003,
 14 552 kr för tiden den 1–31 oktober 2003,
 14 212 kr för tiden den 1–30 november 2003,
 15 812 kr för tiden den 1–31 december 2003,
 4 012 kr för tiden den 1–31 januari 2004,
 14 212 kr för tiden den 1–29 februari 2004,
 10 262 kr för tiden den 1–31 mars 2004,
 9 156 kr för tiden den 1–30 april 2004,
 21 470 kr för tiden den 1–31 maj 2004,
 27 812 kr för tiden den 1–30 juni 2004,
 10 812 kr för tiden den 1–31 juli 2004,
 4 100 kr för tiden den 1–31 augusti 2004,
 19 356 kr för tiden den 1–30 september 2004,
 19 356 kr för tiden den 1–31 oktober 2004,
 25 698 kr för tiden den 1–30 november 2004,
 17 612 kr för tiden den 1–31 december 2004,
 21 012 kr för tiden den 1–31 januari 2005,
 14 212 kr för tiden den 1–28 februari 2005,
 13 532 kr för tiden den 1–31 mars 2005,
 12 852 kr för tiden den 1–30 april 2005,
 13 352 kr för tiden den 1–31 maj 2005,
 12 852 kr för tiden den 1–30 juni 2005,
 14 212 kr för tiden den 1–31 juli 2005,
 13 532 kr för tiden den 1–31 augusti 2005,
 12 172 kr för tiden den 1–30 september 2005,

10 820 kr för tiden den 1–31 oktober 2005 och
1 771 kr för tiden den 1–28 november 2005,
jämte ränta på beloppen enligt 6 § räntelagen från den sista i varje månad
tills full betalning sker.

Sif har även yrkat att förbundet skall förbehållas rätt att i senare rättegång
kräva ersättning för den ekonomiska skada som P.P. framgent kan komma att
åsamkas på grund av bolagets åsidosättande av lagen om anställningsskydd.

Svarandena har bestritt yrkandena. Yrkat ekonomiskt skadestånd och yrkad
ränta, men inget belopp avseende allmänt skadestånd, har vitsordats som i
och för sig skäliga. Vitsordandet av det ekonomiska skadeståndet innefattar
även framtida skada, men är begränsat till den högsta nivå som följer av 39 §
anställningsskyddslagen, eller 395 200 kr motsvarande sexton månadslöner.
Svarandena har gjort gällande att om skadeståndsskyldighet skulle anses
föreligga, det allmänna skadeståndet skall jämkas till noll kr eller det belopp
Arbetsdomstolen finner skäligt.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader.

Till utveckling av sin talan har parterna anfört i huvudsak följande.

Sif

SVT har åsidosatt P.P:s företrädesrätt till återanställning enligt 25 §
anställningsskyddslagen. Därmed har SVT ådragit sig skyldighet att utge all-
mänt och ekonomiskt skadestånd. Det yrkade beloppet avseende ekonomiskt
skadestånd motsvarar vad P.P. genom SVT:s agerande har förlorat i inkomst.

P.P. fick sitt passerkort till SVT:s lokaler när han anställdes första gången år
1999 och har därefter haft kvar samma kort ända till sommaren 2003. Kortet
har inte haft tidsbegränsad giltighetstid och har inte spärrats under tider han
inte haft anställning hos SVT.

Pingstdagen den 8 juni 2003 skulle han hjälpa en kamrat att redigera en
bröllopsvideo. Han använde då kortet för att ta sig in i lokalerna. Eftersom
det var helg var SVT:s reception obemannad. P.P. ringde därför vakten och
bad denne att släppa in kamraten, vilket också skedde. SVT har haft
motsägelsefulla regler om hanteringen av passerkort. I den skriftliga
information de anställda får i samband med att korten lämnas ut anges att den
anställda vid anställningens slut skall återlämna kortet. I de säkerhetsföre-
skrifter som finns tillgängliga på SVT:s intranät anges att den ansvarige
chefen skall samla in passerkort när en anställd slutar. I praktiken har dessa
regler inte tillämpats, utan visstidsanställda har fått behålla sina passerkort
mellan olika anställningar. Vilka regler som har gällt för passerkorten har
alltså varit väldigt oklart för de anställda. P.P. har följt de säkerhetsregler
som i praktiken tillämpats på arbetsplatsen.

När P.P. och hans kamrat på förmiddagen den 8 juni 2003 befann sig i ett
redigerarbås kom M.R. och frågade vad de gjorde där. M.R. sade att
anställda måste ha tillstånd för att använda SVT:s utrustning för privata

ändamål och gick sedan därifrån. Efter tio till femton minuter kom M.R. tillbaka och sade åt P.P. att sluta redigera och att lämna lokalerna. P.P. och hans kamrat följde uppmaningen. Vid lunchtid samma dag ringde M.R. till P.P. och bokade ett möte dem emellan till den 10 juni. Vid mötet, som ägde rum som avtalat, var även produktionschefen C.A. och personalchefen M.M. närvarande. P.P. tillfrågades vid mötet om vad han hade gjort i SVT:s lokaler den 8 juni och upplyste om att SVT såg allvarligt på det inträffade. Vid ett nytt möte den 13 juni meddelade SVT att bolaget hävde avtalet om vikariatsanställning under sommaren samt att P.P. inte längre hade kvar sin företrädesrätt till återanställning. Beslutet väckte mycket starka reaktioner hos andra anställda, vilket framgår av innehållet i den mängd e-post som skickades till SVT:s ledning.

P.P. hade inget kommersiellt syfte med redigeringen den 8 juni 2003 och hans agerande har inte inneburit någon skada för SVT. SVT:s systematiska användning av återkommande visstidsanställningar medför att även visstidsanställda, som P.P., uppfattas av den övriga personalen och av sig själva som ”vanliga” anställda.

P.P. hade fått uppfattningen att det var tillåtet för de anställda såväl att utföra privat redigering med SVT:s utrustning som att ta med utomstående in i SVT:s lokaler. Detta har också varit en utbredd uppfattning bland andra anställda. P.P. valde en tidpunkt för den privata redigeringen när han visste att den ordinarie verksamheten var av liten omfattning. Anledningen var att han inte ville störa arbetet.

Händelsen kan inte anses ha varit så allvarlig att det är berättigat att låta P.P. förlora sin företrädesrätt till återanställning. Som Arbetsdomstolen kom fram till i sitt avgörande angående hävningen av hans vikariatsanställning är händelsen uttryck för en enstaka och tillfällig förlöpning från P.P:s sida. Han har inte tidigare misskött sig på något sätt. SVT:s reaktion står inte i rimlig proportion till händelsen. Det hade varit fullt tillräckligt med en tillsägelse eller en varning.

Arbetsgivarparterna

Genom att, under tid då han inte var anställd av SVT, olovligen bereda sig och en utomstående person tillträde till SVT:s lokaler och använda bolagets utrustning för privat bruk har P.P. uppträtt mycket omdömeslöst och illojalt. Agerandet är så grovt att saklig grund för att frånta honom hans företrädesrätt till återanställning har förelegat. Det förhållandet att P.P. vid tidpunkten för händelsen inte hade någon anställning hos SVT gör att det finns skäl att se särskilt allvarligt på det inträffade.

När P.P. den 8 juni 2003 bad vakten att släppa in hans kamrat i SVT:s lokaler uppgav han inte för vakten att han vid denna tid inte hade någon anställning hos SVT. P.P. uppgav inte heller vad han och kamraten skulle göra i lokalerna. Vakten utgick därför från att P.P. hade ett giltigt skäl att vistas i lokalerna. Vakten släppte in P.P. och hans kamrat endast till de allmänna utrymmena. P.P. beredde dem själv tillträde till nyhetsverksamhetens lokaler.

M.R. upptäckte P.P. i redigeringslokalerna. Eftersom M.R. visste att P.P. för tillfället inte var anställd frågade han vad P.P. gjorde där. M.R. fick ett undvikande svar från P.P., men han uppfattade det som att P.P. hade fått tillstånd av en person vid namn T.L. T.L., som inte har någon behörighet att ge sådant tillstånd, förnekade att han hade gett P.P. något sådant tillstånd, men berättade att han blivit uppringd av en anonym person dagen före och tillfrågad om en viss teknisk manöver gick att utföra med SVT:s utrustning. T.L. kopplade samman telefonsamtalet med att P.P. vistades i lokalerna. Efter att ha talat med T.L. gick M.R. tillbaka till P.P., som på M.R:s uppmaning avbröt arbetet och tillsammans med sin kamrat lämnade lokalerna.

M.R. ringde senare samma dag till P.P. och talade om för honom att SVT såg allvarligt på det inträffade. Han föreslog också ett möte dem emellan. P.P. ville först inte delta i något möte, men gick sedermera med på att komma till ett sådant nästkommande vardag, den 10 juni 2003. Vid mötet var även M.M. och C.A. närvarande. SVT:s representanter klargjorde för P.P. att SVT såg allvarligt på händelsen. P.P. uppträdde emellertid nonchalant och visade en bristande respekt för säkerhetsfrågorna och en bristande förståelse för arbetsgivarens uppfattning om händelsen. SVT beslutade härefter att häva P.P:s avtal om sommarvikariatet och att avföra honom från företrädesrättslistan.

SVT:s lokaler är säkerhetsklassade av länsstyrelsen och utgör en ur säkerhetssynpunkt känslig arbetsplats. Detta förhållande kräver ett högt säkerhetstänkande hos bolaget och dess anställda. Bolaget måste kunna lita på att anställda efterlever och upprätthåller de säkerhetsregler som råder.

Att P.P. hade ett fungerande passerkort innebär inte att han också hade behörighet att vistas i SVT:s lokaler under tid när han inte var anställd eller att använda bolagets utrustning för privata ändamål. Detta borde P.P. ha varit medveten om. P.P. fick behålla sitt passerkort mellan anställningarna endast för att han stod högt på företrädesrättslistan och det då var praktiskt att han hade kvar kortet. Den redigering P.P. hade planerat att göra den 8 juni skulle ha tagit relativt lång tid och det kan misstänkas att valet av tidpunkt berodde på att risken för upptäckt då var mindre än under en vardag. Det är självklart att tillstånd krävs för att anställda skall få använda SVT:s utrustning på detta sätt. Förfarandet är inte och har inte varit vanligt bland de anställda.

Domskäl

Tvisten

Det är ostridigt att P.P. den 8 juni 2003 vistades i SVT:s lokaler tillsammans med en utomstående person och därvid använde bolagets utrustning för privata ändamål. Det är också ostridigt att P.P. vid tillfället inte var anställd hos SVT. Den tvistefråga som Arbetsdomstolen har att ta ställning till är om P.P:s agerande var så allvarligt att det var riktigt av SVT att frånta honom hans företrädesrätt till återanställning.

Utredningen i målet

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. Vid denna har, på Sifs begäran, hållits förhör under sanningsförsäkran med P.P. och vittnesförhör med ordföranden i Sif-klubben T.E., sändningsproducenten D.H., reportern U.J. samt redigerarna M.S. och T.H. På arbetsgivarparternas begäran har vittnesförhör hållits med gruppchefen M.R., fastighets- och säkerhetschefen T.M. samt personalchefen M.M. Parterna har även åberopat skriftlig bevisning.

Har P.P:s företrädesrätt till återanställning förfallit?

Det är ostridigt att P.P. i juni 2003 hade företrädesrätt till återanställning hos SVT enligt 25 § anställningsskyddslagen.

I förarbetena till anställningsskyddslagen (prop. 1973:129 s. 166) uttalas att en förutvarande anställning har en efterverkan som å ena sidan yttrar sig i den företrädesrätt till ny anställning som finns i lagen men å andra sidan också medför vissa förpliktelser för arbetstagaren i förhållande till den tidigare arbetsgivaren. Innebörden av dessa förpliktelser är, uttalas det vidare, att arbetstagaren får anses skyldig arbetsgivaren ett visst mått av lojalitet. Uppenbart illojala beteenden, som skulle anses utgöra saklig grund för uppsägning, bör enligt propositionen medföra att återanställningsrätten förfaller. När det gäller bedömningen av om saklig grund för uppsägning föreligger uttalas i propositionen (s. 124) bl.a. att uppsägning inte bör kunna ske enbart på grund av något enstaka fall av misskötsamhet eller olämpligt uppträdande, såvida inte förseelsen är så allvarlig att arbetstagaren därigenom måste anses ha visat sig klart olämplig för sitt arbete. Hänsyn bör, enligt propositionen, därvid tas till sådana omständigheter som att arbetstagaren varit anställd lång tid, inte tidigare har misskött sig eller att vad som inträffat framstår som en tillfällig förlöpning från arbetstagarens sida. Vidare sägs, som också framgår av Arbetsdomstolens praxis, att bedömningen inte bör inriktas så mycket på vad som har förekommit i det enskilda fallet, utan i stället på de slutsatser för framtiden om arbetstagarens lämplighet som kan dras av det inträffade.

Genom utredningen i målet har framkommit att det rådde viss oklarhet bland SVT:s anställda om bolagets säkerhetsföreskrifter liksom om vad som gällde i fråga om att ta med sig besökare in i lokalerna och för att använda bolagets utrustning för privata ändamål. Genom vittnesförhören har framkommit att det var en relativt utbredd uppfattning att det var tillåtet att utan att först be om lov ta med sig besökare samt att använda utrustningen även i privata syften. Det har också framkommit att båda dessa förfaranden har förekommit i en inte obetydlig omfattning. Enligt Arbetsdomstolens bedömning visar detta att P.P. hade visst fog för att tro att även hans agerande den 8 juni 2003 inte var otillåtet. Till den bedömningen bidrar det förhållandet att P.P. vid tidpunkten för händelsen under en längre tid hade haft ett stort antal tillfälliga anställningar hos SVT och att det, såvitt framkommit, i praktiken gjordes mycket liten skillnad på honom och tillsvidareanställd personal. Han har själv uppgett att han uppfattade sig som ”en i gänget”. Likväl måste hans agerande, sett mot bakgrund av att han vid tidpunkten för händelsen trots allt inte hade någon anställning hos SVT och följaktligen inte förmodades att på

eget bevåg bereda sig tillträde till SVT:s lokaler eller använda företagets utrustning, bedömas som omdömeslöst.

Den utredning som har förebringats ger alltså enligt Arbetsdomstolens mening inte anledning till någon annan sammanfattande bedömning av P.P:s agerande än den som domstolen gjorde i den tidigare domen, nämligen att P.P. visserligen får anses ha haft visst fog för sin uppfattning att det var tillåtet att använda SVT:s utrustning på det sätt han planerade för den 8 juni 2003, men att han ändå agerade omdömeslöst. Vid bedömningen av om händelsen varit av det slaget att den kunnat medföra saklig grund för en uppsägning, och därmed även medföra att återanställningsrätten skall anses förfallen, måste beaktas att P.P. hade en relativt lång sammanlagd anställningstid, att han i praktiken behandlades som en tillsvidareanställd och att det inte finns några andra anmärkningar mot hans arbetsinsats eller sätt att i övrigt följa reglerna på arbetsplatsen. Som Arbetsdomstolen konstaterade redan i den förra domen framstår händelsen mot den här bakgrunden som en enstaka och tillfällig förlöpfung från P.P:s sida. Det finns ingen anledning att anta att P.P. skulle ha upprepat agerandet om SVT hade gjort klart för honom att det inte var tillåtet. Arbetsdomstolen finner sammanfattningsvis att vad som läggs P.P. till last inte har varit av så allvarlig art att han därigenom har visat sig klart olämplig för fortsatt arbete hos SVT. Det har alltså inte funnits grund för att frånta P.P. hans företrädesrätt till återanställning.

Skadestånd

Det råder inte tvist om att SVT vid denna bedömning har brutit mot återanställningsreglerna i anställningsskyddslagen genom att inte erbjuda P.P. ny anställning. Det råder inte heller tvist om det ekonomiska skadeståndet. Det yrkade beloppet är vitsordat och Sifs talan i den delen skall följaktligen helt bifallas.

SVT är även skyldigt att utge allmänt skadestånd till P.P. för den kränkning som bolagets handlande inneburit. När det gäller det allmänna skadeståndet bör hänsyn tas till att P.P. genom att agera omdömeslöst själv har bidragit till den uppkomna situationen. Det allmänna skadeståndet bör därför bestämmas till halva det yrkade beloppet.

Rättegångskostnader

Sif har yrkat ersättning för rättegångskostnader med 89 600 kr avseende ombudsarvode och hemställt att arbetsgivarparterna, enligt 18 kap. 6 § rättegångsbalken, oavsett utgången i målet skall förpliktas att ersätta 25 600 kr därav. Till stöd för detta särskilda yrkande har Sif åberopat att arbetsgivarparterna, genom att vid ett tidigare huvudförhandlingstillfälle ange en ny inställning till käromålet, föranledde att förhandlingen då fick ställas in.

Arbetsgivarparterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader med 69 375 kr för ombudsarvode och på sin sida hemställt att Sif, enligt 18 kap. 6 § rättegångsbalken, oavsett utgången i målet skall förpliktas ersätta dem med 6 000 kr därav, avseende kostnader för utredning om P.P:s anställningstid.

Båda parter har bestritt att det, utöver vad de själva därom anfört, finns skäl att frångå huvudregeln vid fördelningen av rättegångskostnaderna. De har inte heller vitsordat skäligheten av varandras yrkanden såvitt avser de belopp som vardera parten anser att motparten skall betala med tillämpning av 18 kap. 6 § rättegångsbalken.

Arbetsgivarparterna har vitsordat Sifs yrkande i övrigt som skälig ersättning medan Sif för sin del har överlämnat till Arbetsdomstolen att bedöma skäligheten av arbetsgivarparternas yrkande i övrigt.

Enligt Arbetsdomstolens bedömning har inte från Sifs sida förekommit sådant agerande som utgör skäl att frångå huvudregeln vid rättegångskostnadernas fördelning. Vid den bedömning av målet domstolen gjort i sak är arbetsgivarparterna således skyldiga att ersätta hela Sifs rättegångskostnader med skäligt belopp. Arbetsdomstolen finner att det av Sif yrkade beloppet är skäligt.

Domslut

1. Arbetsdomstolen förpliktar Sveriges Television Aktiebolag att till P.P. utge allmänt skadestånd med tjugofemtusen (25 000) kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 7 december 2004 tills betalning sker.
2. Arbetsdomstolen förpliktar Sveriges Television Aktiebolag att till P.P. utge ekonomiskt skadestånd om trehundraåttiotretusenett Hundratre (383 103) kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen på
14 350 kr från den 30 september 2003,
14 552 kr från den 31 oktober 2003,
14 212 kr från den 30 november 2003,
15 812 kr från den 31 december 2003,
4 012 kr från den 31 januari 2004,
14 212 kr från den 29 februari 2004,
10 262 kr från den 31 mars 2004,
9 156 kr från den 30 april 2004,
21 470 kr från den 31 maj 2004,
27 812 kr från den 30 juni 2004,
10 812 kr från den 31 juli 2004,
4 100 kr från den 31 augusti 2004,
19 356 kr från den 30 september 2004,
19 356 kr från den 31 oktober 2004,
25 698 kr från den 30 november 2004,
17 612 kr från den 31 december 2004,
21 012 kr från den 31 januari 2005,
14 212 kr från den 28 februari 2005,
13 532 kr från den 31 mars 2005,
12 852 kr från den 30 april 2005,
13 352 kr från den 31 maj 2005,
12 852 kr från den 30 juni 2005,
14 212 kr från den 31 juli 2005,
13 532 kr från den 31 augusti 2005,

12 172 kr från den 30 september 2005,
10 820 kr från den 31 oktober 2005 och
1 771 kr från den 30 november 2005, allt tills betalning sker.

3. Sif förbehålls rätt att i mån av befogenhet i en senare rättegång kräva ersättning för ekonomisk skada som P.P. framgent kan komma att åsamkas på grund av SVT:s åsidosättande av anställningsskyddslagen.

4. Arbetsdomstolen förpliktar SRAO och Sveriges Television Aktiebolag att ersätta Sif för rättegångskostnader med hälften vardera av åttioniotusensexhundra (89 600) kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom tills betalning sker.

Ledamöter: Carina Gunnarsson, Ulrika Stenbeck Gustavson, Kurt Eriksson, Rolf Hugert, Anders Hagman, Lennart Olovsson och Kjell Eriksson.
Enhälligt.

Sekreterare: Kajsa Nordström